

2026 оны 04 дүгээр сарын 16-ны өдөр

ХУВЬ ХҮНИЙ ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Алсын хараа-2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогод эдийн засгийн өсөлт нь өрх, иргэн бүрд тэгш, хүртээмжтэй хүрсэн байх эрхэм зорилгыг дэвшүүлэн “Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин өрхийн орлогыг тогтвортой нэмэгдүүлж, дундаж давхаргыг бүрдүүлнэ”, “Нийгмийн бүх салбарт тэгш бус байдлыг багасгаж, дундаж орлоготой иргэдийн тоог нэмэгдүүлж, амьдралын чанарыг дээшлүүлнэ” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн 3 дугаар зорилгод “Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжиж, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэн, хүн амыг орон сууцаар хангах тогтолцоог бий болгож, дундаж давхаргын хүрээг тэлж, амьдралын чанарыг дээшлүүлнэ.” гэж тусгасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрт урт хугацаанд эдийн засгийн өсөлтийг дунджаар 6 хувьд хадгалж, нэг хүнд ногдох үндэсний орлогыг 2 дахин нэмэгдүүлж, ажиллах хүчний оролцооны түвшнийг 65 хувьд хүргэнэ гэж заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.2.1-д “Татвар, нийгмийн даатгалын шинэчлэл хийх”-ээр заасан бөгөөд энэ хүрээнд бага, дунд орлоготой иргэдийн татварын ачааллыг бууруулах, татварын суурь тогтолцооны тогтвортой байдлыг хангах, татварын орчныг олон улсын стандартад үе шаттайгаар нийцүүлж, татварын дэмжлэгүүдийг оновчтой болгох зорилтуудыг тус тус тусгасан нь хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл болж байна.

1.2.Практик шаардлага

Татварын багц хуулийн шинэчлэлийн хүрээнд Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг 2019 онд Улсын Их Хурал баталж, 2020 оноос эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхэлсэн. Энэхүү шинэчлэл нь бичил худалдаа, ажил, үйлчилгээний орлого олж буй хувь хүн болон хувиараа бизнес эрхлэгчдийг дэмжих, тэдний татвар төлөхтэй холбогдох зардлыг бууруулах, тайлагнах үйл ажиллагааг хялбаршуулах үндсэн зорилготой байсан.

Гэвч энэхүү шинэчлэлээс хойших зургаан жилийн хугацаанд геополитикийн тогтворгүй нөхцөл байдал үргэлжилж, худалдааны бодлогоос үүдэлтэй тодорхой бус байдал нэмэгдэх, голлох эдийн засгуудын өсөлт удаашрах зэрэг эрсдэлүүд дэлхийн эдийн засгийн төлөвт бий болоод байна.

Түүнчлэн Ойрх Дорнодод үүссэн геополитикийн нөхцөл байдлаас шалтгаалан дэлхийн газрын тосны үнийн тогтворгүй байдлаас үүдэн инфляцын түвшин нэмэгдэж, өргөн хэрэглээний бараа, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний үнэ өсөх нөхцөл бүрдээд байна. Энэ нь макро эдийн засгийн болон бизнесийн үйл ажиллагааны тогтвортой байдал, иргэдийн бодит орлого, худалдан авах чадварт сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлтэй байна. Иймд гадаад орчноос үүдэлтэй эдийн засгийн сөрөг нөлөөллийг бууруулах, инфляцын гэнэтийн өсөлтөөс урьдчилан сэргийлэх, эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах, аж ахуй нэгжүүдийн тогтвортой үйл ажиллагааг дэмжих шаардлага тулгараад байна.

Олон улсын практикт хувь хүний орлогын албан татварын бодлогоор бага, дунд орлоготой иргэн, өрхийн татварын дараах бодит орлогыг нэмэгдүүлэх зорилго бүхий арга хэмжээг өргөнөөр авч хэрэгжүүлдэг. Тухайлбал сүүлийн жилүүдэд Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Люксембургийн Их Гүнт Улс, Данийн Хаант Улс зэрэг орнууд иргэдийн татварын хөнгөлөлтийг буцаан олгох хэлбэрээр эдлүүлж, иргэн, өрхийн татварын ачааллыг бууруулах бодлогыг баримталж байна.

Ийнхүү хурдацтай өөрчлөгдөж буй дэлхийн эдийн засгийн нөхцөл байдал, дотоодын нийгэм эдийн засгийн сорилтуудыг харгалзан өнөөгийн хувь хүний орлогын албан татварыг олон улсын нийтлэг жишгээр боловсронгуй болгох, орлогын тэгш бус байдлыг бууруулах зэрэг зорилтуудтай уялдуулан эдийн засгийн өсөлтийг хөдөлмөр эрхэлж, баялаг бүтээж буй иргэдэд чиглүүлэх шаардлага бий болж байна.

Татварын хууль тогтоомжуудад шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлтүүдийг оруулах зорилгоор Сангийн яам, татвар, гаалийн байгууллага, Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим болон Улсын Их Хурлын Тамгын газар хамтран улс орон даяар давхардсан тоогоор 11,000 гаруй татвар төлөгчийг хамруулсан 150 удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, 176 мянга орчим саналыг хүлээн авсан. Хэлэлцүүлгийн явцад нийтлэг байдлаар ирүүлсэн иргэдийн татварын ачааллыг бууруулах, татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийг боловсронгуй болгох, татвар төлөх, тайлагнах үйл ажиллагааг хялбаршуулах зэрэг саналуудыг хуулийн төсөлд тусгах нь зүйтэй байна.

Ийнхүү дээрх бодлого, зорилтуудыг хэрэгжүүлэх, эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг дэмжих, орлогын тэгш бус байдлыг бууруулах, дундаж давхаргыг тэлэх,

иргэдийн бодит орлого болон худалдан авах чадварыг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх зэрэг шаардлага тулгарч буйг харгалзан Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг боловсрууллаа.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төслийн зорилго нь хувь хүний орлогын албан татварын бодлогыг олон улсын жишигт нийцүүлэн бүх нийтээрээ шударга төлдөг татварын эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн оновчтой, хүртээмжтэй байдлыг нэмэгдүүлэх, нийт иргэдийн татварын ачааллыг бууруулахад оршино. Тодруулбал:

➤ Бага, дунд орлоготой иргэдийн татварын ачааллыг бууруулах зорилгоор Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн хүрээнд хэрэгжиж буй шаталсан татварын хөнгөлөлтийг эдийн засгийн нөхцөл байдалтай уялдуулж, нэмэгдүүлнэ.

➤ Татварын тогтолцооны суурь зарчим болох шударга байх зарчмын үндсэн дээр үйл ажиллагааны орлоготой иргэдэд хамаарах татварын хялбаршуулсан горимд босго тогтоож, олон улсын жишигт нийцүүлнэ.

➤ Хувь хүн тодорхой хугацаанд өмчилсөн өөрийн орон сууцаа худалдан борлуулсан тохиолдолд үл хөдлөх эд хөрөнгө борлуулсны албан татвараас чөлөөлнө.

➤ Хувь хүний орлогын албан татварын тайлан тушаах, төсөвт төлөх хугацааг хойшлуулна.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар

Хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэн, өрхийн татварын ачаалал буурч, тэдний бодит орлого өсөх, худалдан авах чадвар нэмэгдэх, өрхийн амьжиргаа дээшлэх, орлогын тэгш бус байдал буурах зэрэг эерэг нөлөөтэй ба урт хугацаандаа хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн төслийн талаар

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай нийцүүлэн боловсруулна.

---o0o--